

Štřípky z minulosti aneb Historie bojanovského znaku

V únoru tohoto roku udělila předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR našemu milému městysu vlajku, kterou navrhl heraldik Stanislav Kosík. Podoba vlajky vychází z historického znaku a veřejnosti byla poprvé představena 7. září 2024 u příležitosti 695. výročí obce.

V rychlosti připomínám, jak je to s tím naším výročím. Některé zdroje uvádí, že se Bojanov zjevil v písemných pramenech poprvé již roku 1226, a to v listině papeže Honoria III., který klášteru v Želivi potvrdil všechna práva a držení statků. Mezi vesnicemi uvedenými v soupisu klášterního majetku se vyskytl i jakýsi „Boranow“. Dnešní badatelé se přiklání k verzi, že se za daným jménem naše obec neskrývá. Bohužel. Proto musíme vzít zavděk první skutečně potvrzenou písemnou zmínkou: léta Páně 1329 opat vilémovského kláštera Jaroslav pronajal bojanovský újezd Jindřichovi z Lichtenburka.

Milí čtenáři, řada z Vás možná vede v patrnosti, že podobný (nikoliv totožný) znak jako Bojanov užívají i město Habry a městys Vilémov. Podoba znaků zmíněných obcí se pravděpodobně vyvinula z obrazů pečeti, jež odrážely majetkový vztah k jejich vrchnosti, toho času vilémovskému klášteru vlastněnému benediktiny.¹

Znaky obcí se shodují v barevnosti i v symbolech: „Červený štít a na něm starožitný klíč a stříbrný meč se zlatou rukojetí šikmo na kříž přeložené.“ Toliko citace z Pamětní knihy Bojanova. Obě znamení, tedy klíč a meč, jsou vnímána jako atributy sv. Petra a Pavla, jimž byl zasvěcen hlavní klášterní kostel.

Pokud je historikům dobře známo, daný znak nebyl Bojanovu udělen panovníkem, neboť se nedochovalo žádné privilegium, listina či jejich opisy, které by daný akt potvrzovaly. Jak bylo výše uvedeno, znak se vyklubal z pečeti. Nejstarší známá bojanovská pečeť pochází nejspíše z roku 1570. Je kruhová o průměru 32 mm a našli bychom na ní latinský nápis *SIGILLVM*OPPIDI*BOIANOV (Pečeť města Bojanova). Pečeť sloužící coby pověřovací a ověřovací prostředek se stala důležitou součástí fungování sídla v jeho úředních, právních nebo hospodářských funkcích. Dle zvyklostí dané doby byl jakýkoliv dokument neopatřený pečeti považován za neplatný a právně nezávazný.

historická pečeť

Před sto lety uchovávali na obecním úřadě pečeť z roku 1875. Lišila se textem, doslovný překlad latinského citátu by zněl takto: „Slovo Páně zůstává na věky.“

Jakožto městečko se Bojanov poprvé zmiňuje v roce 1567. Společně s povýšením vsi na městečko býval udělen znak. Ten však na rozdíl od pečeti nebyl povinný, naplňoval spíše potřeby reprezentační. V této souvislosti je záhodno poznamenat, že v českých luzích a hájích existovala celá řada městeček a městysů, které znaky neměly.

¹ Kasík S., O historických znacích obce Bojanova, města Haber a městyse Vilémova, s. 52. In: Genealogické a heraldické listy, č. 4/2022, ročník XLII.

Nejstarší známá barevná vyobrazení znaků Bojanova, Habrů a Vilémova pocházejí z německy psaného kompendia městských znaků v Českém království od pana lékárníka Vincenze Roberta Widimského. Daný klenot byl vydán roku 1864 ve Vídni.

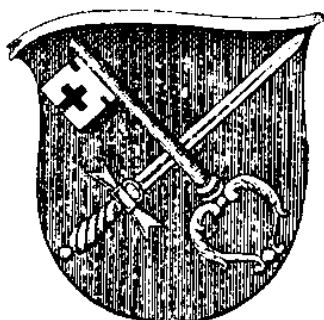
Starobylá heraldická zásada praví, že podoba znaku není dána jeho vyobrazením, (jelikož mimo jiné podléhá subjektivnímu pojetí tvůrce, jeho výtvarnému talentu i dobové módě), nýbrž jeho popisem.

Vrátíme-li se k dílu pana lékárníka, musíme po pravdě nastínit, kterak zkušeni heraldici jeho práci zdrbli. Zaprvé popis: „...v jaké době nebo od koho on [Bojanov] dosáhl stavu městečka, nebo svůj městský znak červený štít, v něm starověký stříbrný klíč se zuby nahoru a ven, a vpravo stříbrný [třpytivý] meč se zlatou rukojetí, hrotem nahoru vlevo – nakloněný [šikmý], v podobě ondřejského kříže přes sebe překřížené jsou – obdržel.“² Pravda, s tím přídomek „starověký“ to pan Widimsky kapánek přehnal. Nicméně se u popisu našeho znaku nedopustil takového faux pas jako v případě vilémovského znamení, kde troufale tvrdil, že se jedná o „popravčí“ meč. Sv. Pavel, k němuž se meč vztahuje, byl sice daným nástrojem dekapitován, ale v užívané symbolice je meč vždy jen mečem. Ničím jiným.

Ještě přísněji heraldici hledí na výtvarnou podobu zmíněných znaků, neboť jaksi neodpovídají popisu. Výtvarník se totiž nedržel instrukcí a zřejmě z vlastní iniciativy domaloval štítům zlatý lem.

kompendium V. R. Widimského

Ottův slovník naučný

kompendium J. Čarka z r. 1985

V heraldice se jedná o zcela zásadní prohřešek, přibližně stejný jako jsou pro fotbalové fanoušky úmyslná hra rukou nebo pro módní znalce pověstné ponožky v sandálech. My samozřejmě tak striktní nejsme, přesto platí, že podoba každého znaku je dána popisem, nikoliv ilustrací. „Pro dobrou existenci znaku je podstatný jeho kvalitní odborný popis, který umožní následnou bezchybnou kresebnou konstrukci znaku.“³

Na závěr by se slušelo zmínit současný ideální popis a ten zní: V červeném štítě kosmo (odborný termín, slovo nakoso heraldici nedoporučují, pozn. aut.) stříbrný štít zuby nahoru a doleva, podložený šikmým stříbrným mečem se zlatým jílcem.⁴

Příjemné podzimní dny bez plískanic Vám přeje Lenka Simonová

² Kasík S., O historických znacích obce Bojanova, města Haber a městyse Vilémova, s. 54. In: Genealogické a heraldické listy, č. 4/2022, ročník XLII.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž, s. 57.